

وَعَدَه

*** اجرای جدی برنامه «تغذیه رایگان مدارس» و توزیع شیر در مدارس ابتدایی دولتی سراسر کشور؛ در صورت مشکل در تأمین شیر، توزیع اقلام غذایی مکمل و سلامت محور**

برنامه

*** اختصاص حدود ۱۵ هزار میلیارد تومان (۱۵ همت) اعتبار برای اجرای طرح و استفاده از اقلام جایگزین مانند نان کامل، نان غنی شده و خرما در مناطق با شرایطی که تأمین شیر امکان پذیر نیست**

موعد وفا

*** برنامه «تغذیه رایگان مدارس» و توزیع شیر با اقلام غذایی سلامت محور از ابتدای سال تحصیلی و از ابتدای مهرماه ۱۴۰۵ آغاز شده است**

«ایران» از برنامه دولت برای اجرای سراسری تغذیه رایگان مدارس گزارش می دهد

افزایش ۲/۵ برابری اعتبار کمک رشد جسمی کودکان

گزارش

سمیه افشین فر

گروه اجتماعی

زنگ مدرسه که می خورد، گاهی صدای باز شدن پاکت های شیر بیشتر از صدای دانش آموزان در راهروها می پیچد. برای نسل هایی از دانش آموزان، شیر مدرسه بخشی از خاطره سال های تحصیل است. طرحی که قرار بود هم پای تغذیه دانش آموزان را به مدرسه باز کند و هم عادت مصرف شیر را در خانواده ها تقویت کند. اما داستان شیر مدارس فقط به یک پاکت شیر محدود نمی شود. این طرح در بیش از دو دهه گذشته فراز و فرودهای زیادی را پشت سر گذاشته است از اجرای آزمایشی در مناطق محروم تا تبدیل شدن به یکی از گسترده ترین برنامه های تغذیه ای مدارس کشور و سپس توقف های چندباره به دلیل مشکلات اعتباری و اجرایی.

نگاهی به تاریخچه طرح

طرح توزیع شیر رایگان در مدارس ایران در سال ۱۳۷۹ به شکل آزمایشی آغاز شد. بر اساس گزارش های منتشرشده، در اولین مرحله حدود ۴۲۰ هزار دانش آموز تحت پوشش قرار گرفتند. هدف اصلی، افزایش مصرف شیر، ارتقای سلامت دانش آموزان و ایجاد فرهنگ مصرف لبنیات در میان خانواده ها بود.

پس از اجرای آزمایشی، طرح از سال ۱۳۸۰ وارد مرحله گسترده تری شد و در ابتدا حدود یک میلیون و ۳۰۰ هزار دانش آموز را پوشش داد. دامنه اجرای برنامه در سال های بعد به تدریج افزایش پیدا کرد.

گزارش سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (FAO) نیز آغاز برنامه شیر مدارس ایران را در ژانویه ۲۰۰۱، معادل سال ۱۳۷۹، ثبت کرده است. بر اساس این گزارش، پس از اجرای آزمایشی در چند استان، برنامه در نوامبر همان سال در سطح کشور گسترش پیدا کرد و در مرحله دوم، در سال ۲۰۰۲ بیش از دو میلیون کودک از آن بهره مند شدند.

در سال های بعد، شیر مدارس دیگر یک برنامه محدود برای مناطق محروم نبود. دامنه اجرای آن افزایش پیدا کرد و در مقاطعی دانش آموزان مقاطع مختلف تحصیلی را دربرگرفت. بر اساس گزارش های منتشرشده، تا سال ۱۳۸۹ دامنه پوشش طرح به دانش آموزان از پیش دبستانی تا دوره متوسطه رسید و تعداد دانش آموزان تحت پوشش به حدود ۱۴/۵ میلیون نفر افزایش پیدا کرد. در برخی دوره ها، برنامه توزیع شیر با تعداد مشخصی نوبت در طول سال تحصیلی اجرا می شد. برای نمونه، در سال های مختلف برنامه هایی با حدود ۷۰ نوبت توزیع شیر در مدارس مطرح و اجرا شده است.

تغییر متولی

و تشکیل کمیته ملی شیر مدارس یکی از نقاط مهم در تاریخ این طرح، تغییر ساختار مدیریتی آن بود. بر اساس گزارش های منتشرشده، در سال ۱۳۸۵ مسئولیت طرح از وزارت جهاد کشاورزی به وزارت آموزش و پرورش منتقل شد و پس از آن، «کمیته ملی شیر مدارس» برای هماهنگی میان دستگاه های مختلف شکل گرفت. در این ساختار، دستگاه هایی از جمله وزارت آموزش و پرورش، وزارت بهداشت، سازمان غذا و دارو، سازمان برنامه و بودجه، سازمان ملی استاندارد و بخش هایی از وزارت جهاد کشاورزی در موضوع شیر مدارس نقش داشتند. این تغییر نشان می داد که شیر مدارس تنها یک برنامه آموزشی نیست؛ بلکه موضوعی میان حوزه های آموزش، سلامت، تغذیه، تولید و حمایت از صنعت لبنیات است.

وقتی بودجه، شیر را

از مدرسه دور کرد

با وجود گسترش طرح، توزیع شیر مدارس همیشه منظم و بدون وقفه نبود. مشکلات تأمین اعتبار، تخصیص

عسل: ایران

دیر هنگام بودجه و مسائل مربوط به قرارداد با شرکت های لبنی، بارها اجرای برنامه را با مشکل مواجه کرد. در نهایت، توزیع شیر رایگان در مدارس برای چند سال متوقف شد. دبیر کمیته شیر مدارس در سال ۱۴۰۳ اعلام کرده بود که این طرح حدود ۱۰ سال متوقف بوده و پس از آن دوباره به جریان افتاده است.

در این فاصله، شیر مدرسه از یک برنامه تقریباً مستمر به طرحی تبدیل شد که اجرای آن به میزان اعتبار و آمادگی دستگاه های اجرایی و تولیدکنندگان وابسته بود.

پس از یک دوره وقفه، طرح شیر

مدارس بار دیگر در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ احیا شد. بر اساس اعلام وزارت آموزش و پرورش، در سال ۱۴۰۲ حدود ۱۶۰ میلیون پاکت شیر در مدارس توزیع شد و در ادامه، میلیون ها دانش آموز دوره ابتدایی تحت پوشش قرار گرفتند. البته بازگشت طرح به معنای پایان مشکلات نبود. تأمین پاکت شیر، ظرفیت تولید، زمان بندی قراردادهای تأمین اعتبار همچنان از چالش های اجرای آن بوده است. در سال ۱۴۰۳ نیز مسئولان آموزش و پرورش از فاصله میان ظرفیت تولید پاکت شیر و نیاز طرح سخن گفتند.

افزایش اعتبار برنامه شیر مدارس در سال جاری

احمد اسماعیل زاده، مدیر دفتر بهبود تغذیه جامعه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در همین رابطه به «ایران» می گوید: «امسال ۲/۵ برابر اعتبار سال های قبل برای برنامه شیر مدارس اختصاص یافته است، اسم این برنامه از «شیر مدرسه» به مشکلات نبود. تأمین پاکت شیر، ظرفیت تولید، زمان بندی قراردادهای تأمین اعتبار همچنان از چالش های اجرای آن بوده است. در سال ۱۴۰۳ نیز مسئولان آموزش و پرورش از فاصله میان ظرفیت تولید پاکت شیر و نیاز طرح سخن گفتند.

از «شیر مدرسه» تا

«تغذیه رایگان مدارس».

هدف: پیشگیری از سوء تغذیه، تأمین مواد مغذی مورد نیاز و کمک به رشد جسمی دانش آموزان

مصرف شیر در میان دانش آموزان پس از اجرای برنامه در دوره های گذشته

۸۵ درصد افزایش داشته است

- طرح توزیع شیر رایگان در مدارس در سال ۱۳۷۹ به صورت آزمایشی آغاز شد
- هدف آن طرح افزایش مصرف شیر، ارتقای سلامت و فرهنگ سازی مصرف لبنیات بود
- ۲۲۰ هزار دانش آموز تحت پوشش قرار گرفته بودند

- طرح توزیع شیر رایگان در مدارس وارد مرحله گسترده تری شد
- حدود ۱/۲ میلیون دانش آموز تحت پوشش قرار گرفتند

- بیش از دو میلیون کودک با اجرای طرح توزیع شیر رایگان از این حمایت تغذیه ای بهره مند شدند

- مسئولیت طرح از وزارت جهاد کشاورزی به وزارت آموزش و پرورش منتقل و کمیته ملی شیر مدارس تشکیل شد
- همچنین دستگاه های آموزشی، بهداشتی، اقتصادی و تولیدی در اجرای این طرح مشارکت کردند
- در این بازه حدود ۱۴/۵ میلیون دانش آموز از پیش دبستانی تا متوسطه تحت پوشش طرح قرار گرفتند

- طرح شیر مدارس پس از حدود ۱۰ سال وقفه در اجرای طرح به دلایلی همچون مشکل تأمین اعتبار و چالش تولید و حمل و نقل شیر، به مدارس بازگشت
- در سال ۱۴۰۲ با تحت پوشش قرار گرفتن دانش آموزان ابتدایی حدود ۱۶۰ میلیون پاکت شیر در مدارس توزیع شد

- اعتبار اجرای طرح نسبت به سال های قبل ۲/۵ برابر شد
- حدود ۱۵ هزار میلیارد تومان (۱۵ همت) به این طرح اختصاص یافت
- اولویت طرح، توزیع شیر در مدارس ابتدایی دولتی سراسر کشور است
- در صورت مشکل در تولید، حمل و نقل یا تأمین شیر، اقلام غذایی مکملی نظیر بیسکویت سیوس دار، خرما-نان کامل و نان غنی شده توزیع می شود

را منتقل کرد، باید سایر اقلام غذایی در اختیار دانش آموزان قرار بگیرد.» به گفته اسماعیل زاده، با تأمین شیر در دو یا سه روز در هفته نمی توان ادعا کرد که نیاز پروتئینی و کلسیمی دانش آموز تأمین شده است. این برنامه می تواند در زمینه فرهنگ سازی کمک کند. مصرف شیر در بیش از ۸۵ درصد دانش آموزان پس از اجرای این برنامه در گذشته افزایش پیدا کرده بود. او می گوید: «اگر به مدرسه ابتدایی دولتی مراجعه کردید و مشاهده شد که شیر توزیع نشده، حتماً به اطلاع آموزش و پرورش برسانید. وزارت بهداشت نیز بندت پیگیر این موضوع است تا این برنامه به نحو احسن اجرا شود.» اسماعیل زاده درباره مصرف لبنیات در خانواده ها می گوید: «مصرف لبنیات در خانواده های ایرانی مناسب نیست. در سال های گذشته به طور متوسط کمتر از یک واحد لبنیات در خانواده ها مصرف می شود، در حالی که مقدار توصیه شده، حدود دو تا سه واحد است. بحث دانش و آگاهی مردم در این زمینه وجود دارد که البته دانش خوبی در مردم شکل گرفته است.» به گفته مدیر دفتر بهبود تغذیه جامعه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی یکی از مباحث وزارت بهداشت در این زمینه، اطلاع رسانی در زمینه فواید مصرف لبنیات است. او می گوید: «به دنبال ارائه کارت اعتباری یا پیش خرید لبنیات از طریق پارانه هستیم.»

یکی از اهداف

طرح امنیت

کودکان

تأمین مواد

مغذی برای

رشد کودکان

است. به

همین منظور

برنامه مکمل

باری با

ویتامین «د»

برای بالای

۱۲ سال اجرا

می شود.

همچنین ایده

مکمل باری با

زینک(روی)

برای این گروه

سنی مطرح

و قرار است

برنامه ای

به شکل

آزمایشی در

دو استان در

این زمینه

اجرا شود

۱۵ همت اعتبار برای شیر مدارس حسین اسداللهی، دبیر کمیته شیر مدارس وزارت آموزش و پرورش نیز شهریورماه در گفت وگو با «ایران» با اعلام پیش بینی حدود ۱۵ هزار میلیارد تومان اعتبار برای اجرای طرح شیر مدارس، از تلاش برای آغاز توزیع شیر از ابتدای سال تحصیلی در مدارس ابتدایی دولتی سراسر کشور خبر داده و گفته بود اگر شیر توسط صنعت تأمین نشود، دیگر اقلام غذایی سلامت محور توزیع خواهد شد. به گفته اسداللهی «تمام تلاش ما در آموزش و پرورش این است که طرح توزیع شیر مدارس از ابتدای سال تحصیلی آغاز شود و شیر در اختیار دانش آموزان سراسر کشور قرار بگیرد.» او گفته بود طرح شیر مدارس یک طرح ملی و فرادستگاهی است، دستگاه های مختلف از جمله وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، سازمان غذا و دارو، سازمان ملی استاندارد، سازمان حمایت از مصرف کنندگان و وزارت کشور، به ویژه استانداران، در اجرای این طرح نقش دارند. همچنین صنعت لبنیات نیز باید به تعهدات خود عمل کند تا روند اجرای طرح با مشکل مواجه نشود.

دبیر کمیته شیر مدارس وزارت آموزش و پرورش با بیان اینکه بر اساس برنامه هفتم پیشرفت، مدارس ابتدایی دولتی مشمول طرح توزیع شیر مدارس خواهند بود و امسال نیز در سراسر کشور به دنبال اجرای این طرح هستیم، درباره اعتبار در نظر گرفته شده برای اجرای طرح توضیح داده بود: «برای امسال حدود ۱۵ همت اعتبار پیش بینی شده است که با آغاز طرح و متناسب با عملکرد کارخانه های لبنی، سازمان برنامه و بودجه نسبت به تخصیص و تأمین آن اقدام خواهد کرد.»

اسداللهی در واکنش به برخی اخبار درباره جایگزینی «نان پروتئین» با شیر مدارس تأکید کرده بود: «در این زمینه بحثی درباره نان پروتئین مطرح نشده است. آنچه در برنامه پیش بینی شده، استفاده از اقلام مکمل در صورت بروز مشکل در تأمین شیر است؛ اقلامی مانند خرما، نان کامل یا نان مغذی و نان روغنی که با اولویت، نان های غنی شده می توانند به عنوان جایگزین موقت شیر در اختیار دانش آموزان قرار گیرند. البته اولویت اصلی ما همچنان تأمین و توزیع شیر است و فقط در صورتی که در فرآیند تأمین شیر مشکلی ایجاد شود، استفاده از سایر اقلام غذایی مکمل مورد توجه قرار خواهد گرفت.»

پوشش ۲۶۴ هزار کودک مبتلا به سوء تغذیه در برنامه کشوری مدیر دفتر بهبود تغذیه جامعه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی همچنین درباره بسته تغذیه ای برای کودکان کمتر از ۵ سال می گوید: «طرح حمایت تغذیه ای یا امنیت غذایی کودکان کمتر از ۵ سال از سال ۱۴۰۲ انجام شده و کودکانی که به مراکز بهداشت مراجعه کرده اند، بر اساس شاخص های بهداشت، اگر مبتلا به سوء تغذیه تشخیص داده شوند، کد ملی آنها در سامانه ثبت شده و در اختیار وزارت رفاه قرار می گیرد. وزارت رفاه برای این افراد، ارزیابی و وسع انجام می دهد که اگر در هفت دهک اول باشد، در برنامه حمایت تغذیه ای قرار می گیرد. برای پنج دهک اول، هر ماه ۲ میلیون تومان و برای بقیه ماهانه یک میلیون و ۳۰۰ هزار تومان شارژ می شود که والدین می توانند مواد غذایی مشخصی را خریداری کنند.» به گفته اسماعیل زاده، این کودکان مرتب فراخوانده می شوند و رشد آنها ارزیابی می شود و آموزش لازم برای خانواده ها نیز اتفاق می افتد. بودجه این طرح بیش از ۸ هزار میلیارد تومان شده است. در حال حاضر ۲۶۴ هزار نفر تحت پوشش این طرح هستند.

اسماعیل زاده معتقد است با توجه به گرانی اقلام مواد غذایی، این امکان وجود نداشت که تعداد افراد تحت پوشش طرح را بیشتر کنیم. در دو سال گذشته این مبالغ زمانی شارژ می شد که در ماه های آخر سال بودیم، اما امسال این مبالغ از اول سال شارژ می شود و امیدواریم آمار سوء تغذیه در کودکان کاهش پیدا کند. در سال ۱۴۰۳ بیش از ۳۳ درصد بچه های تحت پوشش این طرح، رو به بهبودی بوده یا سوء تغذیه آنها کاملاً رفع شده است.

۱۵ همت اعتبار برای شیر مدارس حسین اسداللهی، دبیر کمیته شیر مدارس وزارت آموزش و پرورش نیز شهریورماه در گفت وگو با «ایران» با اعلام پیش بینی حدود ۱۵ هزار میلیارد تومان اعتبار برای اجرای طرح شیر مدارس، از تلاش برای آغاز توزیع شیر از ابتدای سال تحصیلی در مدارس ابتدایی دولتی سراسر کشور خبر داده و گفته بود اگر شیر توسط صنعت تأمین نشود، دیگر اقلام غذایی سلامت محور توزیع خواهد شد. به گفته اسداللهی «تمام تلاش ما در آموزش و پرورش این است که طرح توزیع شیر مدارس از ابتدای سال تحصیلی آغاز شود و شیر در اختیار دانش آموزان سراسر کشور قرار بگیرد.» او گفته بود طرح شیر مدارس یک طرح ملی و فرادستگاهی است، دستگاه های مختلف از جمله وزارت جهاد کشاورزی، سازمان برنامه و بودجه، سازمان غذا و دارو، سازمان ملی استاندارد، سازمان حمایت از مصرف کنندگان و وزارت کشور، به ویژه استانداران، در اجرای این طرح نقش دارند. همچنین صنعت لبنیات نیز باید به تعهدات خود عمل کند تا روند اجرای طرح با مشکل مواجه نشود.

دبیر کمیته شیر مدارس وزارت آموزش و پرورش با بیان اینکه بر اساس برنامه هفتم پیشرفت، مدارس ابتدایی دولتی مشمول طرح توزیع شیر مدارس خواهند بود و امسال نیز در سراسر کشور به دنبال اجرای این طرح هستیم، درباره اعتبار در نظر گرفته شده برای اجرای طرح توضیح داده بود: «برای امسال حدود ۱۵ همت اعتبار پیش بینی شده است که با آغاز طرح و متناسب با عملکرد کارخانه های لبنی، سازمان برنامه و بودجه نسبت به تخصیص و تأمین آن اقدام خواهد کرد.»

اسداللهی در واکنش به برخی اخبار درباره جایگزینی «نان پروتئین» با شیر مدارس تأکید کرده بود: «در این زمینه بحثی درباره نان پروتئین مطرح نشده است. آنچه در برنامه پیش بینی شده، استفاده از اقلام مکمل در صورت بروز مشکل در تأمین شیر است؛ اقلامی مانند خرما، نان کامل یا نان مغذی و نان روغنی که با اولویت، نان های غنی شده می توانند به عنوان جایگزین موقت شیر در اختیار دانش آموزان قرار گیرند. البته اولویت اصلی ما همچنان تأمین و توزیع شیر است و فقط در صورتی که در فرآیند تأمین شیر مشکلی ایجاد شود، استفاده از سایر اقلام غذایی مکمل مورد توجه قرار خواهد گرفت.»

اسداللهی درباره دلایل پیش بینی این اقلام مکمل نیز گفت: «در سال گذشته برخی شرکت ها با تعدادی از استان ها قرارداد داشتند، اما در مواردی به تعهدات خود عمل نکردند و در نتیجه، پارانه تغذیه ای دانش آموزان به درستی به دست آنها نرسید. تلاش ما این است که امسال طرح به شکل هدفمند اجرا شود و تغذیه رایگان به طور واقعی در اختیار دانش آموزان قرار بگیرد.» او درباره چالش های اجرای طرح نیز گفت: «محدودیت بودجه همواره یکی از چالش های این طرح بوده است، اما در بسیاری از مناطق کشور، به ویژه استان های جنوبی، تأمین شیر با مشکلات دیگری از جمله حمل و نقل و تولید مواجه است. طبیعتاً برای رفع این مشکلات باید تدابیر لازم اندیشیده شود تا شیر مورد نیاز دانش آموزان در زمان مناسب و با کیفیت مطلوب تأمین و توزیع شود. با این اوصاف تمام تلاش ما این است که توزیع شیر مدارس از ابتدای سال تحصیلی و همزمان با آغاز مهرماه انجام شود؛ اما تحقق این هدف فقط به آموزش و پرورش وابسته نیست و صنعت لبنیات نیز باید در تأمین و تحویل به موقع شیر به تعهدات خود عمل کند.»